

УДК 37.032

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2019.34.10572>

## ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ЯПОНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Ганна Голос

*Київський національний лінгвістичний університет,  
вул. Велика Васильківська, 73, Київ, Україна, 03680  
golos.anna@gmail.com*

Досвід Японії – успішного реформатора у сфері шкільної освіти, безумовно є корисним для України у світлі покращення організації виховання в українській школі. Законодавчий, змістовий і методично-дидактичний складники шкільного виховання утворюють комплексну мапу, уніфікуючи виховний простір у всіх японських школах. Особливістю японської виховної системи є спеціальна діяльність, курс інтегрованого навчання і моральне виховання як дисципліна. Важливу роль відіграє учительський підхід до організації учнівської зайнятості і соціально-емоційного розвитку; підтримка шкільних цінностей на усіх щаблях. Для України, що від початку 90-х років має чимало стратегій, концепцій, програм виховання (зокрема “Програма національного виховання дітей учнівської молоді в Україні”), визначення з єдиною програмою виховання залишається питанням відкритим. Зважаючи на те, що японська загальна середня освіта має паралелі із вітчизняною, володіє відповідним досвідом організації всебічного, практично орієнтованого виховання, актуальним є його аналіз і скористання з ефективних практик в українській школі.

*Ключові слова:* загальноосвітня школа, шкільництво, виховання, моральне виховання, зміст виховання.

Збереження культурної ідентичності – соціокультурна тенденція, притаманна усім виховним системам сьогоденного світу, що перебуває у глобалізаційній фазі розвитку. Про плекання української ідентичності в загальноосвітній школі наголошено, зокрема, і в стратегічних державних документах України – Законі “Про освіту” і низці концепцій про виховання. Як процес ототожнення зі спільнотою, культурна ідентичність формується засобом соціалізації, під час якої людиною сприймаються і легітимізуються діючі цінності і норми соціуму. Природно, що кожна педагогічна система, зумовлена багатьма чинниками (геопсихологічним, історичним, культурно-міфологічним та ін.), має свою специфіку її формування, “вплетену” у шкільне виховання.

Зважаючи на те, що об’єктивна оцінка й краще розуміння своєї педагогічної системи можливі за умови зіставлення з іншими, зупинимось

докладніше на відповідному досвіді у визнаній світом своєю відлагодженою роботою цілісним підходом до виховання особистості японській освітній системі. Як і українська, японська система освіти пройшла чимало трансформацій, має дев'ятирічний період обов'язкової освіти (6-річну початкову, 3-річну середню, 3-річну старшу), відносно централізований характер управління, характеризується прихильністю до демократичних цінностей.

Протягом багатьох років інтерес до шкільного виховання в Японії не зникає. Дослідники з різних країн приєдналися до американської наукової спільноти, яка першою проявила інтерес до питання японської культури та виховання. Цінні відомості про японське шкільництво, проблем дітей та учнівської молоді почерпнуто з історичних, соціологічних, етнографічних публікацій, оглядів МЕХТ (Міністерства освіти, культури, спорту, науки і технологій Японії), ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку), що значно полегшили вивчення японської системи освіти, практики організації шкільного виховання зокрема.

Мета статті – спроба відстежити зв'язок між рисами, які становлять шляхетну сторону японської ідентичності, і шляхами їх формування у школі у термінах української педагогіки.

Про відмінність японської ідентичності не тільки від західної, а й східних культур написано багато. “Захід, – зазначав ініціатор довоєнної японсько-американської програми “Ляльки дружби” С. Гулік, – завжди убачатиме в японській культурі схід, як східні представники – в ній захід” [9]. Підживлення міфу про таємничість японської культури ще більше спонукає світ пізнати її своєрідність, специфіку виховання зокрема.

Позаяк офіційне Токіо транслює імідж гомогенної країни, множинність регіональних менталітетів, об'єднаних національною ідеєю, дають повне уявлення про країну: “від малонаселеного Хоккайдо, чотирьох великих і ще сімох тисяч маленьких островів з рибальською культурою до абсолютно не японського острова Окінава” [1]

Старанність, колективний ентузіазм, пильна увага до деталей, манеризм, пристрасна любов до природи, перевага світських цінностей над релігійними вимогами, традиційно високий авторитет влади – риси японського характеру, які почали проявлятися вже на початковому етапі контактів Японії з її східними сусідами, проте стали особливо помітні в новий час [9].

Очевидно, що перелік вищезгаданих бажаних рис (цінностей) японської ідентичності офіційно покладено й у зміст шкільного виховання, що доповнюється з часом якісними змінними – рисами/якостями, необхідними японським випускникам для адаптації у мінливому світі.

Сталою основою шкільного виховання в Японії вже понад півстоліття є “Основний Закон про освіту”, навчальна програма й образ ідеального японця (зміст виховання охоплює чотири сфери про: себе, інших, групи і суспільства, всесвіт). Додатково до яких створюється серія підручників з морального виховання, методичний матеріал на сайті МЕХТ, уможливаючи уніфікований фон для впровадження виховання по всій країні.

Згідно з “Основним Законом про освіту”, головною метою освіти в Японії визначено цілісний розвиток особистості, виховання громадян, здорових тілом і духом, здатних формувати демократичну державу і суспільство. Загальними цілями виховання у школі навчальна програма визначає виховання моральної людини (моральної ментальності, суджень, вчинків/дій, ставлень) [16].

Потенціал навчальної, позакласної і позашкільної діяльності, взаємодія самих учнів, вчителів, батьків і громади, поєднанням змісту, різних форм і методів забезпечують реалізацію змісту виховання як стилю життя. Дитяча всездозволеність і вікова градація стилів виховання японців (нібито до п'яти років можна все), про що часто йдеться у вітчизняних публікаціях, як зауважують самі мешканці, є хибним, здебільшого ідеалізованим уявленням. Попри те, що в Японії відповідальність за виховання дітей покладається на усіх (є такий вислів *Kodomo ha chiiki de sodateru* – Дитину виховує усе село, у значенні “разом”) у тому змісті, що громадськість пильнує безпеку дітей, підтримує цінності школи, у реальному житті дуже складно уявити, щоб японці, затривожні, щоб комусь дошкулити, раптом дозволяли дітям робити все, що душа забажає. Як і скрізь, у Японії співіснують різні моделі виховання. Адекватні японські батьки, як й усі адекватні батьки у світі, пильнують поведінку своїх дітей, чатуючи на відповідний момент для нарікань [15].

У школах японські вчителі схильні направляти своїх підопічних прикладом, через імітацію і заохочення, віддаючи перевагу методам педагогічної підтримки. У шкільних правилах йдеться: “хороші діти ставлять велосипеди ось так” або “давайте не бігатимемо по коридорах” із наголосом на “ми”. Школярів спонукають вірити у безмежний потенціал через конструювання позитивного майбутнього, що проявляється, за К. Lewis, у силі японського “поки що”: я не розумію ... поки що, я не можу впоратись ... поки що [14]. У ціннісних категоріях учнів вчать бути наполегливими (*ganbaru*), (Nana korobi ya oki – сім разів впади, вісім піднімись), добросердними (*yasashii*), старанними у навчанні (*susunde benkyo*), сильними і здоровими (*jobu na*).

Важлива роль на практиці відводиться соціально-емоційному розвитку дітей. Учні вчать помічати позитивне в інших, бути вдячними, що не може не впливати на характер взаємин у колективі. Незалежно від здібностей чи

успішності школярів, акцент робиться на розвитку старанності і наполегливості. Особливу увагу, за спостереженнями дослідників, звертають на формування емпатії (омоуагі), що, як відомо, формує диференціацію “я-інший”, здатність робити висновки про причини чужого нещастя [6, с. 50]. В японській культурі співвіднесення своїх потреб із потребами інших перегукується з концептами гармонії (wa) і співпраці (kyochosei). У шкільному контексті емпатійність, вболівання один за одного наочно демонструється під час шкільних заходів, наприклад, у найбільшій події шкільного року – святі спорту (undokai), коли групи підтримки (oendan) звертаються не тільки до своєї команди, а й команди-суперника, бажаючи успіхів у змаганнях.

В основній і старшій школі увага зміщується на розвиток в учнів саморефлексії (hansei), що вважається шляхом до зрілості [12, с. 198]. Серед поширених видів завдань рефлексивного характеру: написання есе (hanseibun), обговорення моральної дилеми/проблем класу, учнівська оцінка шкільного заходу, що відбувся, завдання на планування та ін.

Актуальними методами формування свідомості у японському шкільництві залишаються: бесіда, лекції, дискусії. Теми, які піднімаються на них, стають джерелом формування у дітей моральних суджень, емпатійного досвіду і рефлексії. Наведемо один з прикладів більш детально. Перед початком зборів батьків було запрошено на відкритий урок, присвячений піклуванню про особливих людей в Японії. Урок був підготовлений самими школярами. Опрацювавши конкретну тему у групах, впродовж уроку школярі розповідали про тактильну плитку, написи, які допомагають слабоворим людям зорієнтуватися на вулиці; діти демонстрували абетку шрифтом Брайля і власноруч написані на спеціальній машинці свої імена; було інсценовано ситуацію спілкування людини, позбавленої слуху з водієм автобуса, а також посадку у поїзд людини у колісному кріслі (учні принесли дві дошки і справжнє крісло-візок, залучили до демонстрації батьків). Не забули згадати школярі й про собак-поводирів, звернувши увагу на те, що тварину не варто чіпати, аби не відволікти від її функцій [3]. Безумовно, такі уроки чуйності, підготовлені самими школярами, не можуть не закладати правильне оцінне судження до оточуючої дійсності, виховуючи співчуття, людяність, милосердя – фундаментальні цінності здорового суспільства.

Головне місце у вихованні в японській школі, як демонструють самі учні, відводиться методам формування суспільної поведінки: “...японець не забуває про канони ні коли обідає, ні коли проїжджає повз Фудзі у переповненому вагоні” [4]. Упродовж навчального року педагогічним резервом, що допомагає вчителям підвищити якість виховання, створити сприятливі умови для гармонійного розвитку учнів, згуртувати колектив, є спеціальна діяльність (частина навчальної програми). Три загальні види

спеціальної діяльності охоплюють роботу у класі, учнівське самоврядування, позашкільну діяльність. Щоденно учнів привчають дотримуватись шкільного режиму, правил гігієни і ритуалів (змінне шкільне взуття, вітання і традиційні японські поклони), займатися спортом і творчим самовираженням у пришкольних клубах (також спеціальна діяльність), привчають до здорового харчування і трудової діяльності [18].

Вправління школярів у Японії відбувається безперервно – не тільки під час навчання (I семестр – 1 квітня – 20 липня; II семестр – 1 вересня – 26 грудня; III семестр – 7 січня – 25 березня), а й на канікулах (шеститижневі літні канікули і двотижневі взимку і навесні). Літні завдання охоплюють різноманітні види самостійної роботи: від прочитання традиційного у всіх школах світу переліку літератури, спостереження за рослиною, вирощування жука-рогача (початкова школа), створення саморобки, ведення щоденника до повторення матеріалу, підготовки до вступних іспитів, щоденного відвідування пришкольних клубів (обов'язково для основної і старшої школи).

Виховання в колективі, залучення батьків до участі у шкільному житті, контакт класного керівника зі сім'ями своїх підопічних (відвідини на початку року домівок школярів, зумовлені ротацією вчителів і класів), регулярне анкетування школярів доводять про використання методів контролю за ефективністю виховання. Що цікаво, в Японії участь батьків у батьківських зборах не єдиний обов'язок, який школа делегує дорослим. Серед доручень і батьківських ролей: роль помічника вчителя (перед першим уроком батьків залучають читати/розповідати школярам історії), участь у загальношкільних заходах як глядача й учасника, виконання функції шкільного патруля, волонтерство (батьки жеребкуванням визначають свій шкільний обов'язок на цілий рік). Разом з тим, школа надає батькам й інформаційно-консультативну допомогу у вигляді дня відкритих дверей у школі, відкритих уроків, батьківських конференцій з питань виховання, щомісячної шкільної інформації із графіком запланованих заходів, розкладом занять і шкільного меню [8; 3].

Для підсилення виховної ефективності методів на практиці використовують відповідні прийоми виховання. Підпорядкована цілям виховання шкільна і позашкільна діяльність у Японії втілюють принципи цілеспрямованості і комплексного підходу. Самообслуговування, профорієнтація старшокласників (співпраця школи із дитячими садочками, книжковими магазинами, поштовим відділенням та іншими організаціями) демонструють реалізацію принципу виховання у праці.

Практичне впровадження концепції “жаги до життя”, елементи емоційної розрядки впродовж року свідчать про принципи гуманізації, опори на позитивне у вихованні. Змагання, фестивалі, турпоходи з ночівлею,

шкільні екскурсії – невід’ємні складники шкільної програми, на які вихованці чекають з нетерпінням. Позаяк, маючи розважальний характер, шкільні заходи націлені на реалізацію конкретної виховної мети: підйом командного духу, зміцнення шкільної згуртованості, спілкування школярів з різновіковою категорією дітей. Якщо йдеться, наприклад, про хоровий виступ, то в японській школі співатимуть усі школярі, акомпануватиме і диригуватиме теж школяр (уже в четвертому класі японські школярі на достатньому для свого віку рівні володіють такими музичними інструментами, як піаніка, сопілка, ксилофон, барабан, бубен). Те саме простежується у день свята спорту (*undokai*), коли школа ділиться на дві команди: білі і червоні капелюшки, які змінюють свій колір дотепним вивертанням навиворіт. Школярі змагаються у перетягуванні канату, бігають на короткі дистанції, демонструють синхронні танці та акробатичні піраміди; обожнюють діти влаштовувати традиційні “кінні” битви (*kibasen*) – учнів садять на плечі “вершника”, який має зняти капелюх суперника [3]. Спільне почуття переможців (у японській школі немає персональних нагород), участь у святі і вчителів, і батьків, нарешті, споживання святкових *обенто* (традиційний японський обід у судочку) після свята ще більше сприяє створенню невимушеної дружньої атмосфери в колективі.

Заходи психологічно-педагогічного характеру щодо запобігання булінгу й асоціальних проявів у школярів відповідають у японській школі принципу превентивності. Зважаючи на те, що японська система освіти визнає, що деякі проблеми у школярів зумовлені психологічним підтекстом (йдеться про проблему соціофобів (*hikimori*), тривалих учнівських пропусків, домашнього насилля), функцію працівника, що відповідає за нагляд за емоційним станом і здоров’ям школярів, виконує вчитель-медик (*yogo*) [11, с. 124]. У контексті безпечного шкільництва по всій країні діє волонтерський патруль “Дім 110”. Позначені спеціальним знаком, будівлі (офіси, заклади) нанесено на мапі шкільного маршруту, що розповсюджується серед школярів [8].

Набуття досвіду міжкультурного спілкування і взаємодії із носіями мови (поширені асистенти з мови – ALT (*assistant language teacher*)), участь у виховній роботі представників інших культур формують у японських школярів культуру міжнаціональних відносин. Обов’язкове включення у шкільне життя елементів національної і регіональної культури (традиційна японська стрільба з лука (*kyu do*), каліграфія (*shodo*), японське фехтування (*kendo*), поезія хайку, гра на японських барабанах (*taiko*), шашки (*go*), ікебана; міжпредметне вивчення японської культури, святкування місцевих і національних фестивалів), безумовно, свідчить про реалізацію у школі принципів культуровідповідності й етнізації, спрямовані на формування у

школярів національної самосвідомості, поваги до власної культури і традицій.

Активними є дитиноцентрований, системний, діяльнісний, інтегрований, диференційований, компетентнісний підходи. Причому дитиноцентризм у японській системі об'єктивно виконує своє оригінальне призначення – розвиток самостійності у школярів. Перешкоди, проблемні ситуації японці розглядають як досвід, важливий для особистісного росту учня.

Уведення в навчальну програму курсу інтегрованого навчання з 2002 р. (на потребу зменшення академічного тиску (концепція “послабленого навчання”)) закріпило за школою право створювати курс у ліберальний спосіб, – використовуючи різні види уроків і форми роботи (експерименти, лекції з фахівцями, навчальні ігри, майстер-класи, екскурсії тощо) [10]. Змістивши увагу японських освітян з дисципліни і контролю [7, с. 57], інтегрований підхід довів свою ефективність у виробленні в учнів умінь практичного і творчого застосування здобутих знань, налагодженні учнівської взаємодії зокрема. Сутність курсу: на основі інтересів школярів класовод готує урок, після якого учні продовжують самостійно досліджувати тему, готуючи презентацію. Приклади інтегрованого навчання: навчальна поїздка учнів до центру традиційного ремісництва; участь школярів у заходах з природозбереження (зелений туризм, догляд за парковими стежками, дослідження місцевої флори і фауни); відвідини будинків для літніх людей; благодійницька діяльність (на гроші, зібрані за алюмінієві бляшанки, японські старшокласники купили інвалідний візочок для будинку літніх людей) [10]; популяризація науки через залучення зарубіжних стипендіатів до викладання (читання лекцій на тему свого дослідження англійською) в основній і старшій школі [17].

Наведені приклади організації пізнавальної діяльності учнів у сучасних термінах, безперечно, відповідають компетентнісному підходу, що у японській системі охоплює: ґрунтовні академічні ЗУН (навички засвоювати достеменно “основи”; бажання вчитися, шукати матеріал та аналізувати; діяти самостійно; вирішувати проблему критично й креативно), гуманізм (самодисципліну, співпрацю, доброту, прагнення росту), збереження здоров'я (фізично активне здорове життя), концепцію “жаги до життя”, інтерактивний інструментарій (мова, технології), взаємодію у гетерогенних групах [13].

Помітне місце у виховній системі посідають засоби виховання, що активізують сприйняття, уяву і логіку учнів, пожвавлюють психологічну атмосферу в школі/класі й ініціюють учнівську активність. Традиційними засобами виховання в японській школі залишаються підручники (зокрема чимало підручників з морального виховання, що ґрунтуються довкола образу ідеального японця), телебачення (програми НКН, рекомендовані МЕХТ для

використання на уроках), ІКТ, шкільна газета і шкільне радіо. Потужним фоном, що впливає на всебічний гармонійний розвиток японських школярів, залишається учнівська самодіяльність, праця, спорт. Характер довкілля в Японії – “круті пагорби і вузькі долини, багатство кольорів, квітучі дерева дивовижної краси у достатку” [4] і безпосередня взаємодія із ним виховують в учнів любов до рідної землі, прищеплюють ціннісне ставлення до довкілля, викликаючи почуття відповідальності. У вчительських рекомендаціях екоуроки (як частина здоров’я й природозбережувальної шкільної програми) радять проводити у шкільному саду, парку, лісі [2, с. 15]. Як і для кожного народу, історія – визначальна соціальна цінність для японців, яка характеризується не тільки інтересом до минулого на державному і локальному рівнях, а й збереженням історичних матеріальних пам’яток і фамільних реліквій [5, с. 60]. Багаточисленні пам’ятники історії по всій Японії, особливість культурного ландшафту – кам’яні стели із вирізьбленими на них хайку, з якими школа знайомить учнів, дає можливість доторкнутися до родової спадщини свого народу, виховуючи гордість і дух патріотизму у нового покоління [5, с. 114]. Те саме стосується національних традицій, звичаїв і мистецтв – поширених у японському шкільництві засобів виховання. Традиційні японські танці (*nihon buyo*), театралізована вистава (*kagura*), барабани (*taiko*), мистецтво чаю (*sado*), гончарство (*jiki*), театр (*noh* і *kabuki*), японське фехтування (*kendo*), гра на сямісені (*shamisen*) знайомі новому поколінню не лише з телевізійних програм, оповідок і підручників, а й з позашкільної діяльності (шкільні клуби).

Як підсумок, зазначимо, що у нинішніх умовах, з одного боку, відкритості світу, а з іншого, вразливості перед його непередбачуваністю, досить складно переоцінити школу, яка реалізує практично-орієнтоване виховання, готуючи, насамкінець, шкільного навчання зрілу, самостійну людину з усвідомленням своєї ідентичності. Безперечно, чимало повчального, що є у японській виховній системі сьогодні, є результатом розвитку країни “у певних географічних координатах та історичних реаліях” [1]. Те, що вирізняє японське шкільництво з-поміж інших: піднесено емоційний настрій, який підтримується впродовж навчального року; це створення реальних умов для всебічного розвитку і самореалізації людини із правилами, дисципліною, ролями й обов’язками. А головне – цінності, які транслиуються синхронно на усіх суспільних щаблях. Ураховуючи те, що японське шкільництво є зразковим з погляду чіткої трансляції усіх компонентів виховної системи (законодавчий, змістовий, методичний), має чимало паралелей із системою шкільного виховання в Україні задля модернізації виховної практики в українській школі, у тім числі умов самореалізації школярів у різних видах діяльності, вважаємо за доцільне ознайомлення вітчизняних освітян із відповідним японським досвідом.

Однаково потрібним уважаємо пошук і висвітлення ефективного вітчизняного і світового досвіду наскрізного шкільного виховання, що в усі часи було і залишається у відповідальних школах.

1. Ковальчук Ю. Япония и японцы. То, о чем умалчивают путеводители [Электронный ресурс] / Ю. Ковальчук. – Режим доступа : <https://iknigi.net/avtor-yuliya-kovalchuk/98354-yaponiya-i-yaponcy-to-o-chem-umalchivayut-putevoditeli-yuliya-kovalchuk.html>
2. Свистак-Яроцька О. Екологічна освіта школярів: досвід Японії : навч. посібник / О. Свистак-Яроцька. – Кам'янець-Подільський : ФОП "Сисин", 2016. – 68 с.
3. Школа в Японії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://www.picluck.net/user/japona\\_mama\\_lona/2274182127/1476798645394221953\\_2274182127](https://www.picluck.net/user/japona_mama_lona/2274182127/1476798645394221953_2274182127)
4. Эренбург И. Г. Путевые записи. Япония, Греция, Индия [Электронный ресурс] / И. Г. Эренбург. – Режим доступа : <http://nippon-history.ru/books/item/f00/s00/z0000016/index.shtml>
5. Японское общество: изменяющееся и неизменное / Рук. проекта Э. В. Молодякова. – Москва : АИРО-XXI, 2014. – 300 с.
6. Berkowitz M. The Science of Character Education [Electronic resource] / M. Berkowitz. – Access mode : [http://media.hoover.org/sites/default/files/documents/0817929622\\_43.pdf](http://media.hoover.org/sites/default/files/documents/0817929622_43.pdf)
7. Cave P. Schooling selves: autonomy, interdependence, and reform in Japanese junior high education / P. Cave. – Chicago and London : University of Chicago press, 2016. – 286 p.
8. Education system and practice in Japan [Electronic resource]. – Access mode : [http://www.criced.tsukuba.ac.jp/keiei/kyozai\\_ppe\\_f7.html#18](http://www.criced.tsukuba.ac.jp/keiei/kyozai_ppe_f7.html#18)
9. Gulick S. L. Evolution of The Japanese, Social And Psychic [Electronic resource] / S. L. Gulick. – Access mode : <http://www.gutenberg.org/cache/epub/13831/pg13831.txt>
10. Integrated Studies in Japan: Problemetizing a 'Successful' Reform [Electronic resource]. – Access mode : <https://asianedtopics.wordpress.com/2013/04/10/52/>
11. Iwasaki K. The significance of group supervision to yogo teachers in Japan // Journal of Education and Training Studies / K. Iwasaki, T. Watanabe, T. Tamura. – Published by Redfame Publishing. – Vol. 5 (9). DOI : 10.11114/jets.v5i9.2587
12. Keith D. K. Cross-Cultural Psychology: Contemporary Themes and Perspectives / D. K. Keith. – Oxford : Blackwell Publishing, 2011. – 560 p.

13. *Kimura D.* Advancing 21st Century Competencies in Japan [Electronic resource] / D. Kimura. – Access mode : <https://asiasociety.org/files/21st-century-competencies-japan.pdf>
14. *Lewis K.* How Japan raises resilient children: from ‘ganbatte’ vs. ‘good luck’ to teaching hard work and effort [Electronic resource] / K. Lewis. – Access mode : <https://savvytokyo.com/japan-raises-resilient-children/>
15. *Lewis K.* The Japanese way of disciplining children: how disciplining in private helps children behave in public [Electronic resource] / K. Lewis. – Access mode : <https://savvytokyo.com/japanese-way-disciplining-children/>
16. MEXT. The Revisions of the Courses of Study for Elementary and Secondary Schools [Electronic resource]. – Access mode : [http://www.mext.go.jp/en/policy/education/elsec/title02/detail02/\\_icsFiles/afieldfile/2011/03/28/1303755\\_001.pdf](http://www.mext.go.jp/en/policy/education/elsec/title02/detail02/_icsFiles/afieldfile/2011/03/28/1303755_001.pdf)
17. Science dialogue problem [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.jsps.go.jp/english/e-plaza/e-sdialogue/index.html>
18. *Tokkatsu.* Japanese model of educating the whole child [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.p.u-tokyo.ac.jp/~tsunelab/tokkatsu/>

*Стаття: надійшла до редколегії 23.09.2019  
доопрацьована 05.10.2019  
прийнята до друку 18.10.2019*

## **PRACTICE OF FORMING THE JAPANESE IDENTITY IN SECONDARY SCHOOL**

**Hanna Holos**

*Kyiv National Linguistic University,  
Velyka Vasylkivska, Str., 73, Kyiv, Ukraine, UA-03680  
golos.anna@gmail.com*

The experience of Japan as a successful reformer in the field of schooling, is certainly beneficial to Ukraine in the light of well-regulated value based schooling. The law, contents of moral education, and its resourcefulness is a sustainable basis that enables Japanese professionals to unify the “school value climate” at national level. The peculiarity of Japanese schooling is infused into curriculum special activity, integrated studies, and moral education as a discipline. The latter one coordinates both curricular and extracurricular activities. The teaching approach to students □ engagement and their socio-emotional development, the parents and community support of school values sufficiently add to school efficiency in Japan. For Ukraine that has accumulated a number of strategies, concepts, and programs on value education since 1991 (in particular, “National value education program for children and young adolescents”), the determination of a single value based program, and consequently, the contents of value education remain unclear.

The same goes about resourcefulness and overall quality of value based schooling which varies from school to school. The current reform “Nova Ukrainska shkola” (New Ukrainian school) targets its changes at the competence-based education, student-oriented pedagogy, pedagogy of partnership, school autonomy, equity and just funding. Among the priority of tasks the main one is a renewed education content on values and Ukrainian identity formation. Taking into account the common elements in Japanese and Ukrainian schooling, the Japanese relevant experience on wholesome, practice based education, this study attempts to explore the connection between Japanese traits and the ways they are shaped in terms of the Ukrainian Pedagogics, to explore the approaches and practices that might be appropriate in Ukrainian settings.

*Key words:* secondary school, schooling, value education, moral education, value education contents.